

Category: Research Article

ශ්‍රී ලාංකේය අභිලේඛනයේ ප්‍රාග් - නූතන ප්‍රවණතා

කුසුම්සිරි කොඩිතුට්ටි

ARTICLE DETAILS

Published Online & Printed:
December 2021

Author:

ආචාර්ය කුසුම්සිරි කොඩිතුට්ටි
බාහිර කලීකාචාර්ය (පුරාවිද්‍යාව),
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය,
කොතුකාගාර පාලක,
ජේතවන කොතුකාගාරය,
අනුරාධපුරය.
Email: kusumsiriko@gmail.com

Keywords:

Epigraphy, Epigraphs of Sri Lanka, Epitaphs,
“Industrial Inscriptions”, Wall Inscriptions

Abstract

The epigraphical records play a prominent role in the study of historical sources of human past. It carries, various written records inscribed on various material surfaces. Based on archaeological evidence, history of epigraphs in Sri Lanka extends as far back as 600 and 500 BCE. Lithic inscriptions primarily are generated in the Buddhist Monastic Context in the case of Sri Lanka. However, several new techniques, i.e. using of embossed in Roman characters, have first emerged in 16th century, particularly in the Portuguese colonial era. Epitaphs recorded on tomb stones can be referred to as the earliest new techniques in Sri Lankan epigraphy. Subsequently, another inscribing method commonly used in Britain such as lead lettering (flushed and embossed) and inscriptions on metallic and plaster surfaces (using incised and embossed techniques) used here in the British era. “Wall-Inscriptions” is another technique introduced to insert within wall printings came into use after 18th century in sphere of local epigraphy. The objective of the present study is to examine the advent new trends, introduced o Sri Lanka after 16th Century mainly based on analysis of collected field data.

හැඳින්වීම

පුරාතණය පිළිබඳව හැඳරීමේදී ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයක් ලෙස අභිලේඛන (Epigraphs) වලින් ලැබෙනුයේ ඉමහත් පිරිවහලකි. අභිලේඛන යනු ශිලාලේඛන පමණක්ම නොවන අතර ඊට පුස්තකොළ, රෙදි, ඇත්දත්, මැටි ඵලක හා මැටි බඳුන්, ලෝහමය පත් ඉරු ආදී ඕනෑම මාධ්‍යයක් මත රචිත ලේඛන ද ඇතුළත් වේ. කෙසේ වෙතත් ඇතැම් විශ්වකෝෂ සහ ශබ්දකෝෂයන්හි අභිලේඛන ලෙස දක්වා ඇත්තේ කල්පවත්නා, තද පෘෂ්ඨයන් මත අකුරු කෙටීමෙන්, මතු කිරීමෙන් හෝ ඇඳීමෙන් රචිත ලේඛනයයි (Cambridge Encyclopedia 2000: 283; Britannica 2000). මෙම ලේඛන හැඳරීමේ විෂය ක්ෂේත්‍රය අභිලේඛන විද්‍යාවයි (Epigraphy).

ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන පිළිබඳව විමසා බැලීමේදී වඩාත් ප්‍රචලිත මතය වනුයේ මහින්දාගමනයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දායාද වූ ලේඛන කලාව පදනම් කොටගෙන ක්‍රි.පූ. 3 වැනි සියවසේ සිට ආරම්භ වූවක් බවයි. එහෙත් අනුරාධපුර ඇතුළතුවර ගෙඩිගේ කැණීම හා පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන කැණීම්වලින් ක්‍රි.පූ. 600 - 500 තරම් අතීතයෙහි ද, ශ්‍රී ලංකාවේ ලේඛන කලාවක් භාවිතයේ පැවති බවට අභිලේඛනමය සාධක හඳුනාගෙන තිබේ (Deraniyagala 1992: 742 – 747; මැන්දිස් 2013: 11 - 16). ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන අතරින් බහුතරයක්ම ශිලාලේඛන වන අතර, ඒ හැරුණු විට ලෝහමය පෘෂ්ඨයන් මත (රන්, තඹ, ලෝකඩ), මැටිමය පෘෂ්ඨයන් මත (මැටිබඳුන්, ඵලක), බිත්ති මත (කුරුටු ලේඛන) ආදී වශයෙන් අභිලේඛන ප්‍රභේද ගණනාවක්ම හඳුනාගත හැකිය. අනුරාධපුර යුගයේ සිට මහනුවර යුගය දක්වා වූ පුළුල් සමස්ත ඓතිහාසික කාලපරිච්ඡේදයට අයත් එම ලේඛන අතර බෞද්ධ ආගමික සන්දර්භයට අයත් ලේඛන වඩාත් සුලභව දැකිය හැකිය. කෙසේ වෙතත් 16 වැනි සියවසේදී ශ්‍රී ලංකාවේ යටත්විජිත පාලන සමයේ ආරම්භය ශ්‍රී ලාංකේය අභිලේඛන ක්ෂේත්‍රයෙහි සන්ධිස්ථානයක් ලෙස හඳුනාගත හැකි වන අතර මෙම කාල වකවානුව තුළදී එතෙක් පැවති සාම්ප්‍රදායික අභිලේඛන සම්ප්‍රදාය නව මගකට අවතීර්ණ වූයේ කෙසේද යන්න මෙම පර්යේෂණයේ ගැටළුවකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ යටත්විජිත පාලන සමයේ ආරම්භයත් සමඟ එතෙක් පැවති අභිලේඛන සම්ප්‍රදායට ලතින් (රෝම) අක්ෂරයෙන් රචිත සුසාන සමරු ඵලක (epitaphs) එක් වූ අතර එම ලේඛන පෘතුගීසි, ලන්දේසි හා බ්‍රිතාන්‍ය යන සමස්ත යටත්විජිත පාලන සමය තුළම ප්‍රචලිත වන්නට විය. පෘතුගීසි පාලන සමය තුළදී, එතෙක් ශ්‍රී ලංකාවේ ශිලාලේඛන විෂයයෙහි භාවිතයේ නොපැවතුණු, අකුරු මතු කොට දැක්වීමේ (embossing) ක්‍රමවේදය ද මුල් වරට භාවිතයට එක් වූ අතර එම ක්‍රමවේදය ලන්දේසි පාලන සමය තුළදී වඩාත් ප්‍රචලිත වී තිබේ. බ්‍රිතාන්‍ය සමය තුළදී ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන සම්ප්‍රදාය ආකෘතිමය වශයෙන්, ප්‍රස්තුතමය වශයෙන් හා භාවිත මාධ්‍යය අනුව, නව මුහුණුවරක් ගත් බවක් හඳුනාගත හැකිය. ඒ අනුව, ඊසම් අක්ෂර (lead lettering) සහිත සමරු ඵලක කාර්මික සන්දර්භයට අදාළ ගලින් හා වාක්තු යකඩින් (cast iron) කළ සමරු ඵලක, නාමපුවරු සහ දැනුවත් කිරීමේ පුවරු

(industrial inscription) හා සීමෙන්ති භාවිතයෙන් කළ ලේඛන සම්ප්‍රදාය වඩාත් සුලභ ලෙස භාවිතයට එක්ව තිබේ.

මේ හැරුණු විට මහනුවර යුගයේ සිට ආගමික සන්දර්භයට අයත් තවත් අභිලේඛන ප්‍රභේදයක් ඉස්මතු වන්නට වූ අතර, එය බිත්ති මත අක්ෂර පින්තාරු කිරීමෙන් රචිත ලේඛන සම්ප්‍රදාය (බිතු ලිපි) යි. ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන ක්ෂේත්‍රය තුළ වැඩි අවධානයට ලක් නොවූ මෙම ප්‍රවණතාවයන් පිළිබඳව විමර්ශනය කිරීම මෙම අධ්‍යයනයේ අරමුණ වේ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙම අධ්‍යයනය සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් පාදක කරගන්නා ලද්දේ ක්ෂේත්‍ර අධ්‍යයනයන් ය. ඒ අනුව ගාල්ල කොටුවේ සහ කොළඹ ආදුරුප්පු වීදියේ ඕලන්ද රෙපරමාදු දේවස්ථානයේ සුසාන සමරු ඵලක (epitaphs), මහාමාර්ග හා දුම්රිය මාර්ග පද්ධතියට අදාළ ශිලා හා වාත්තු යකඩ ලේඛන, සීමෙන්ති පුවරු මත නිරූපිත ලේඛන හා තෝරාගත් මහනුවර යුගයට අදාළ විහාරස්ථාන කිහිපයක බිත්ති මත පින්තාරු කොට ඇති ලේඛන මෙහිදී අධ්‍යයනයට ලක්විය. ඊට අමතරව, පසුබිම් තොරතුරු සඳහා සාහිත්‍ය මූලාශ්‍ර සහ අන්තර්ජාල වෙබ් අඩවි ද පරිශීලනය කරන ලදී.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

16 වැනි සියවසින් පසුව ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රචලිත වූ අභිලේඛන ක්‍රමවේදයන් පහත පරිදි ප්‍රභේද පහක් යටතේ සාකච්ඡා කළ හැකිය. එනම්,

- (I) සුසාන සමරු ඵලක (Epitaphs)
- (II) ඊයම් අක්ෂර යෙදූ ලේඛන (Lead Lettering Inscription)
- (III) කාර්මික ලේඛන (Industrial Inscription)
- (IV) බදාම/සීමෙන්ති ලේඛන (Plaster Inscription) හා
- (V) බිතු ලේඛන (Wall Inscription) යි.

සුසාන සමරු ඵලක

ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන අතරෙහි සුසාන සමරු ඵලක ප්‍රචලිත වීම ආරම්භ වූයේ පෘතුගීසි පාලන සමය තුළදීය (ඡා.එ. 1). අනතුරුව ලන්දේසි සහ බ්‍රිතාන්‍ය පාලන අවධිවලදී ද ප්‍රචලිතව පැවති මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය විවිධ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් යටතේ නවීකරණය වී අද්‍යයනය දක්වාම භාවිතයේ පවතී. ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන විෂයෙහි මුල්වරට ලිනින් (රෝම) අක්ෂර භාවිතයට ගැණුනේ මෙම ලේඛන සඳහාය. අක්ෂර කෙටීමේ (incision)

ක්‍රමවේදයට අමතරව ශ්‍රී ලංකාව තුළ මුල්වරට අක්ෂර මතු කොට දැක්වීමේ (embossing) ලේඛන ක්‍රමවේදය ප්‍රචලිත වූයේද මෙම සුසාන සමරු ඵලක ඇසුරෙනි. ඒ හැරුණු විට බොහෝ ලේඛනවල විවිධ සංකේත, රූප නිර්මාණය කොට තිබීම ද විශේෂ ලක්ෂණයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි ශිලාලේඛනයන්හි එලෙස රූප කොටා ඇති අවස්ථා දැකගත හැකි වුවත්, මෙම සුසාන සමරු ඵලකවල නිරූපිත රූපයන්හි විශේෂත්වය ඒවායින් බොහොමයක්ම උන්නතව දක්වා තිබීමයි (ජා.එ. 2). පෘතුගීසි පාලන සමයට අයත් බලකොටු හා දේවස්ථාන ලන්දේසීන් විසින් අත්පත් කරගත් පසුව, විවිධ වෙනස්කම්වලට භාජනය කොට ඔවුන්ගේ පරිහරණයට යොදාගත් බැවින් පෘතුගීසි පාලන සමයට අයත් ලේඛන බොහොමයක්ම විනාශයට පත්වී ඇති අතර දැනට හඳුනාගත හැකි ලේඛන අතළොස්ස පවා දැකිය හැකිවනුයේ ඕලන්ද රෙපරමාදු දේවස්ථාන ආශ්‍රිතවය. එලෙස අස්ථානගත වී ඇති ලේඛන අතර විනාශයට පත්ව ඇති කොළඹ කොටුවේ පෘතුගීසි දේවස්ථානයේ තිබූ ලේඛන පෙන්වාදිය හැකිය. දොන් ජුවන් ධර්මපාල කෝට්ටේ රජුගේ සුසාන සමරු ඵලකය ද තිබී ඇත්තේ එම දේවස්ථානයෙහි ය. ක්‍රි.ව. 1550 දී පෘතුගීසීන් වෙතින් කතෝලිකාගම වැළඳගත් කෝට්ටේ රජු (දොන් ජාවෝ පෙරේරා පණ්ඩාර ධර්මපාල) 1607 දී මිය ගියේ යැයි පෘතුගීසි බසින් එම ලේඛනයේ සඳහන් වූයේ යැයි හෙන්රි ලෙවිස් සඳහන් කරයි (ලෙවිස් 1913/2007, 18,215). එම ලේඛනය ආරක්ෂිතව පැවතියේ නම් විදේශීය බසකින් රචිත ශ්‍රී ලංකාවේ රජෙකුගේ එකම සුසාන ලේඛනය ලෙස ඓතිහාසික අගයක් හිමිවනු ඇත.

කෙසේ වෙතත්, දැනට හඳුනාගත හැකි පැරණිම සුසාන ලේඛන 1662 වර්ෂයට අයත් වේ. කොළඹ ආදුරුප්පුවීදියේ ඕලන්ද රෙපරමාදු දේවස්ථාන පරිශ්‍රයෙහි ඇති ඉතා බොසෙමින් සහ සිබිල්ලා ද ලියෝව් යන අයගේ සහ ගාල්ල ඕලන්ද රෙපරමාදු දේවස්ථානයේ ඇති කැප්ටන් බුර්වාට් කොක්ගේ සුසාන ලේඛන පැරණිතම ලේඛන ලෙස හඳුනාගත හැකිය (ලෙවිස් 1913/2007: 216-217; Lewis 1913:156). මෙම ලේඛන ඕලන්ද බසින් රචිත ඒවා වන අතර ලේඛන ආකෘතිය හඳුනාගැනීම සඳහා නිදසුනක් ලෙස බුර්වාට් කොක්ගේ සුසාන ලේඛනය පහත දක්වා ඇත.

Hier legt begraven Burchart
 Coq in Synleven gewees
 Capt. tot Galle in dienst
 der veveenigde Nederlandtsche
 Oost Indische Comp. Out 63 jare
 Overleeden den
 25 July, Ao 1662/(Lewis 1913:156)

මෙහි සිංහල අනුවාදය පහත පරිදි වේ.

“පෙරදිග ඕලන්ද සමාගමේ කපිතාන්වරයෙකු ලෙස ගාල්ලේ සේවය කළ බුර්වාට් කොක්ගේ දේහය මෙහි මිහිදන් කොට ඇත. වයස අවුරුදු 63. මියගියේ ක්‍රි.ව. 1662 ජූලි 25 දිනදී ය.”

මෙම ලේඛන අතර ඉංග්‍රීසි බසින් රචිත ලේඛන ද හඳුනාගත හැකි වන අතර මෙම ආකෘතියට අනුගත වෙමින් සිංහල බසින් රචිත ලේඛන ද සමකාලීනව විරලව භාවිත වූ බවට සාධක හඳුනාගත හැකිය. ගාල්ල කළුපලුල ශ්‍රී බුද්ධසිංහ විජයාරාමයේ 18 වැනි සියවසට අයත් ආදාහන ස්තූපයක ඇති මතු කළ අක්ෂර සහිත (embossed) ලේඛනය ඊට නිදසුනක් සේ පෙන්වාදිය හැකිය. සුසාන ලේඛනවල පොදු ආකෘතියෙන් වෙනත් මුහුණුවරක් ගත් පද්‍ය සහිත ලේඛන ද හඳුනාගත හැකි වන අතර ඒවා උසස් සාහිත්‍යමය අගයක් සහිත ලේඛන ලෙස හඳුන්වාදිය හැකිය. කොළඹ ආදුරුප්පුවීදිය දේවස්ථානයේ ඇති ක්‍රි.ව. 1686.12.03 දින මියගිය මාටෙන් ස්කුල්ටෙගේ සුසාන ලිපියෙහි ඇති පද්‍ය ඒ පිළිබඳ පැරණිම නිදසුනක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකිය. ඕලන්ද බසින් රචිත මෙම ලිපියෙහි සිංහල අනුවාදය පහත පරිදි වේ.

“මේ කුඩා ඉඩෙහි
වීරයෙක් නිදසි...
ආඩම්බර ලුසිටානියානුවන් පරදවා
ඔවුන්ගේ දේශසීමාවේ, පළවා හැරී
වීරයා ස්කුල්ටෙයි...
ඔහුගේ ආත්මය දෙවියන් හා එක්වනු ඇත
ඔහුගේ සිරුර පොළවට අයත් වනු ඇත”

(ලෙවිස් 1913/2007, 220)

වැල්ලවත්තේ ගාලු පාරේ සැවෝයි සිනමාහල සමීපයෙහි සුසාන ස්මාරක නොවූවක් මිය ගිය සොෆියා නම් තැනැත්තියක වෙනුවෙන් රචිත ක්‍රි.ව. 1820 වර්ෂය සඳහන් තවත් පද්‍යමය ලේඛනයක් සහිත ශිලාමය පුවරුවක් දැකිය හැකි වන අතර එය ද විශිෂ්ඨ නිර්මාණ කෞෂල්‍යයක් විදහාපාන රචනාවකි. ඉංග්‍රීසි බසින් රචිත එම ලේඛනයේ සිංහල පරිවර්තනය මෙසේය.

“ඔහු වෙතට නැවෙමින් දයාවෙන් - යුතුව කරුණාබරිත අදිටනින්
විහිදුවමින් හැම දෙයටම - ආලෝකය හා සෙවන
යන ගමනේදී විඩාවෙන් - කවුරුන්ද මගියා රකින්නේ?
ගෙන දෙමින් සෙවනක් - වළකාලු සැඩ රැස්වල් හිරුමඬලේ

අවුරවමින් සැඩ සුළං - රකිනු මැන
 මඳ පවනේ සමගින් - පුද කරනු මැන, ඔබේ සුභ පැතුම්
 එකක් ඇයටත්, තවෙකක් බැතිබර යදින්නාටත්
 දෙනුමැන ඒ සුභ පැතුම් - ඔබගේ
 ඇගේ රැකවල හිමි - මේ සෙවණැති ගස
 කාගේ නම් නිමවුමක් ද? මෙය?
 එල්ලෙන මුල්වලින් - සිටිමින්, සවිමත් වැටක් විලසින්
 වළකමින් නොකා - සැඩ පහරවල්
 රැක ගනිමින්, මුදු ලදරු අංකුර - සත්‍ය බවින් නිති දයා සිතින්
 මගියාණෙනි, ඔබ, තැන තැන ඇවිදින
 මිරිකේ නම් ඔබ ගත, සිතල දේශගුණයෙන්
 මේ ඉන්දියානු වන අරඹ - කෙසේද ඔබ අගය කරන්නේ?
 එය පසුකර යන ඔබ - නැවතී මඳ විරාමයක් ලබන්න
 කළගුණ සලකන - එක් සුසුමකින් ඔබේ
 සිහිකරන්න "සොඟියාගේ" නාමය,
 ක්‍රි.ව. 1820 (Lewis 1913/146, ලෙවිස් 1913/2007: 242)

ඓතිහාසික වශයෙන් මෙන්ම එවන් සාහිත්‍යමය අගයකින් යුතු මෙම අභිලේඛන සම්ප්‍රදාය මුල් කාලීනව පෘතුගීසි, ලන්දේසි හා ඉංග්‍රීසි භාෂාවන්ගෙන් ප්‍රචලිත පුවත්, 19 වැනි සියවස දෙවැනි භාගයේ සිට සිංහල හා දෙමළ භාෂාවන්ගෙන් ද පෝෂණය වන්නට විය.

රියම් අක්ෂර යෙදූ ලේඛන (Lead Lettering Inscription)

මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රචලිත වූයේ 19 වැනි සියවසේ දෙවැනි භාගයේ සිටය. මේ සඳහා මනාව ඔප මට්ටම් කළ විදේශීය කිරිගරුඬ පුවරු හෝ දේශීය සපයාගත් කළුගල් පුවරු උපයෝගී කරගෙන තිබේ. මෙම වර්ෂයේ ලේඛන සමරු එලක සඳහා මෙන්ම සුසාන ලේඛන සඳහා භාවිතයට ගෙන තිබේ.

ශිලාලේඛන ක්‍රමයෙහිම විකාශනයක් වන මෙම ලේඛන, උපයෝගී කරගන්න තාක්ෂණය අනුව උප ප්‍රභේද දෙකකින් හඳුනාගත හැකිය. එනම්,

- (I) අක්ෂර තලා මට්ටම් කළ වර්ගය (Beaten and Hammered Smooth/Flushed)
- (I) අක්ෂර උන්නතව දක්වා ඇති වර්ගය (Embossed/Raised – In - Relief)

පළමු වර්ගය යටතේ ලේඛන පිළියෙළ කරගැනීමේදී අක්ෂර “V” හරස් කැපුමක් ආකාරයට කොටා, ඒ තුළට ඊයම් වත්කොට ගල් පුවරුවේ මට්ටමට සම වන අයුරින් තලා ගනී. අනතුරුව අමතරව ඊයම් ඉවත් කරගැනීම සඳහා වැලි ගලකින් අතුල්ලා මතුපිට ඔපවත් කරගැනීම ද සිදුකරයි (ඡා.ඵ. 3). දෙවනුව සඳහන් ලේඛන පිළියෙළ කරගැනීමේදී පළමුව අක්ෂර පාෂාණ පෘෂ්ඨය මත සලකුණු කොට, ඒවා මත කුඩා සිදුරු විද ඒ මත ඊයම් වත්කොට සම මට්ටමකට මතුව තිබෙන ආකාරයට අක්ෂර නිර්මාණය කර ගනී (ඡා.ඵ. 4). කෙසේ වෙතත් මෙම ලේඛනවල පැවති ප්‍රධාන දුර්වලතාවයක් වූයේ කල්ගතවත්ම ඊයම් අක්ෂර ගැලවී යාමයි. මේ හේතුව නිසා, 1960 ගණන්වලින් පසුව, ඊයම් අක්ෂර යෙදූ ලේඛන භාවිතයෙන් ගිලිහී ගිය බවත් හඳුනාගත හැකිය. 1850 - 1960 කාලපරිච්ඡේදයට අයත්, රජයේ ගොඩනැගිලි විහාරස්ථාන ගොඩනැගිලි හා සුසාන ඇසුරෙනි. මෙම වර්ගයේ ලේඛන සුලභව දැකගත හැකිය (Kodithuwakku,2015).

කාර්මික ලේඛන (Industrial Inscription)

මහාමාර්ග හා දුම්රිය මාර්ග පද්ධතිය හා සම්පව ඉදිකිරීම් හා උපරි ව්‍යුහගත අංග (සංඥා පුවරු, නාම පුවරු, සැතපුම් කණු ආදිය) ආශ්‍රිත ලේඛන මේ යටතට ගැනේ. ශිලා සහ වාත්තු යකඩ යන මාධ්‍ය දෙකම ප්‍රයෝජනයට ගෙන තිබේ. මේ යටතේ ශිලා ලේඛන ලෙස හඳුනාගත හැකි වනුයේ, පිංතාලි, අම්බලම්, පාලම්, සැතපුම් කණු ආශ්‍රිතව දක්නට ලැබෙන ලේඛනයයි. මෙම ශිලා ලේඛන අතරෙහි පැරණිතම ලේඛන 19 වැනි සියවසේ මුල් භාගයට අයත් වන අතර ඉන් බහුතරයක්ම ඉංග්‍රීසි බසින් රචිත ලේඛන වේ. මෙහිදී අක්ෂර කෙටීම සඳහා “V cut” නමින් හැඳින්වෙන අක්ෂරවල පැති “ඪ” අකුරක හැඩයට කෙටීමේ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදය සුලභව භාවිතයට ගෙන තිබේ.

මෙම ලේඛන යටතට අයත් වන පැරණිම සිංහල ලේඛනය ලෙස හඳුනාගත හැකි වනුයේ, කඩුගන්නාව ඩෝසන් කුලුනෙහි දොරටුවට ඉහළින් සවිකර ඇති, ක්‍රි.ව. 1832 වර්ෂයට අයත් ලේඛනයකි. එය කොළඹ - මහනුවර මහාමාර්ගය ඉදිකරන අතරතුර මිය ගිය එම කාර්යයෙහිලා රචිත සමරු ඵලකයකි. එහි සිංහල භාෂාවට අමතරව ඉංග්‍රීසි බසින්ද එම ලේඛනය දක්වා තිබේ. සිංහල ලේඛනයෙහි වර්ෂ නිරූපනය සඳහා ලිත් ලකුණු භාවිතයට ගෙන තිබීම එහි විශේෂ ලක්ෂණයකි (ලිපිය කුලුනේ ඉහළ මට්ටමක සවිකර ඇති නිසා පැහැදිලි ලෙස ඡායාරූපයක් ලබාගැනීමේ වූ අපහසුතාව නිසා එහි පෙළ මෙහි ඇතුළත් නොවේ). 19 වැනි සියවසට අයත් මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය තුළ සිංහල ලේඛන ඉදිරිපත් කිරීමේදී ඉංග්‍රීසි පරිවර්තනය ද (එකම ලිපියක හෝ ලිපි දෙකක් ලෙස) දැක්වීම විශේෂ ලක්ෂණයකි. එසේ වුවත්, සිංහල ලේඛන සමකාලීන භාෂා ව්‍යවහාරයට අනුගත වන අයුරින්, වර්ණනාත්මක ස්වරූපයෙන් දැක්වීම කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයක් සේ හඳුනාගත හැකි විය. ඇතැම් විට අක්ෂර වින්‍යාස දෝෂයන්ගෙන් ද සමන්විත වේ.

උදා - 1 “ශ්‍රී ලංකාධිපති
සාරී හෙන්රි ජොජී වාඩි
ගරුකර ආණ්ඩුකාර
උතුමාණන් වහන්සේ විසිං
වම් 1858 ක් වූ
සැප්තැම්බර් මස පළමු වෙනි
දින මෙම පාලම්වල
වැඩ පටන් ගැනීම පමුණුවා
වම් 1860
මාච්චි මස පළමු වෙනි
දිනට නිම කරවා
ලෝක වාසිනට
යාමට ඉමට සලස්වා දුන්වග
දැනගත යුතුය”

(කොඩිතුවක්කු 1998/79)

ඉංග්‍රීසි ලිපිය

“SIR H.G. WARD COM. G
GOVERNOR
THIS WORK
WAS BEGUN
1ST SEPTEMBER 1858
AND
OPENED TO TRAFFIC
1ST MARCH 1860”

උදා - 2 මහනුවර අප්පල්ලගොඩ අම්බලමේ ලිපිය
“VIDANA PATIRANAGE
JEMES APPUHAMI
මාතර පලාතේ වැදගත්
පවුලක ලමයෙක්ය
විද්‍යාන පතිරනගෙයි
ජේම්ස් අප්පුහාමි” (ජා.ඵ. 5)

මෙම ප්‍රදේශයට අයත් ශිලාමය පෘෂ්ඨයක් මත කොටා ඇති යෙදූ ලේඛන අතර වඩාත් සුලභ ලෙස දකගත හැකි වනුයේ ඉංග්‍රීසි බසින් රචිත ඉතා කෙටි ලේඛන සහ සැතපුම් කණුවල සංඛ්‍යා නිරූපණය කිරීමකි (ඡා.ඵ. 6,7). 19 වැනි සියවස දෙවැනි භාගයේ සිට, වාත්තු යකඩ (cast iron) පෘෂ්ඨයක් මත අක්ෂර මතු කොට දැක්වීමේ ලේඛන සම්ප්‍රදාය ද භාවිතයට පැමිණි අතර එම ලේඛන වඩාත් සුලභ ලෙස භාවිතයට ගැනුනේ ප්‍රවාහනය හා සම්බන්ධ විවිධ සංඥා පුවරු, පාලම්වල සමරු ඵලක සඳහාය. යුරෝපීය රටවල මෙම සම්ප්‍රදාය සැතපුම් කණු, සුසාන ස්මාරක පුවරු සඳහා ද භාවිතයට ගෙන තිබුණ ද ශ්‍රී ලංකාවෙහි එවැනි භාවිතයන් හඳුනාගත නොහැකිය. මෙවැනි ලේඛන සඳහා ද සිංහල, ඉංග්‍රීසි (හා ඇතැම් විට දෙමළ) භාවිතයට ගෙන ඇති අතර, සිංහල ලේඛනයන් පෙර දැක්වූ පරිදි සමකාලීන භාෂා ව්‍යවහාරයට අනුගත වූ බවක් හඳුනාගත හැකිය.

උදා - 1 “NOTICE
TRESPASSERS ON THE RAILWAY
WILL BE PROSECUTED”

“දුම්රථ පාපේ ගමන් කරන අයවළුන්ට නඩු මාගියේ ප්‍රකාර අවිච්ඡි කරනු ලැබේ”
(ඡා.ඵ. 8)

මෙම ලේඛනයෙහිම සිංහල පෙළ පසුව මෙම සංශෝධනය කොට ද දක්වා ඇති ලේඛන දකගත හැකිය (උදා - මහනුවර නගරය ආශ්‍රිතව දුම්රිය මාර්ගයෙහි)

“දුම්රිය මාර්ගයේ ගමන් කරන අයට නීත්‍යානුකූලව දඬුවම් කරනු ලැබේ”

මෙම වාත්තු යකඩ ලේඛන සම්ප්‍රදාය, 1970 දශකය වන තෙක් භාවිතයේ පැවති අතර එතැන් සිට මෙම අවශ්‍යතාවයන් යටතේ ලෝහ තහඩු මත අක්ෂර පින්තාරු කිරීම, ඔප දමූ ගල් පුවරු මත අක්ෂර කොටා වණි ගැන්වීම වැනි ක්‍රමවේදයන් භාවිතයට ගෙන තිබේ.

බදාම/සිමෙන්ති ලේඛන (Plaster Inscription)

20 වැනි සියවසේ ආරම්භයේ සිට ප්‍රචලිත වූ සම්ප්‍රදායයන් ලෙස මෙය හැඳින්විය හැකිය. බොහෝවිට මෙම ක්‍රමවේදය භාවිතයට ගනු ලැබූයේ නාම පුවරු ආදී කෙටි ලේඛන සඳහා ය. අක්ෂර ආලේඛ්‍යව දැක්වීම මෙන්ම මතු කොට දැක්වීම ද මෙම ලේඛන සඳහා භාවිතයට ගැනුණි. සිංහල බසින් ලේඛන දක්වා ඉදිරිපත් කර ඇති තැන්හි මෙහිදීද සමකාලීන භාෂා ව්‍යවහාරය භාවිතයට ගෙන තිබීම පැහැදිලි ලෙසම හඳුනාගත හැකිය.

- උදා - 1 "FAUNA AND FLORA PROTECTION
MIHINTALE SANTUARY
NO SHEETING"
"මිහින්තල අභයස්ථානය වෙඩිතැබීම තහනමය" (ඡා.එ. 9)
- උදා - 2 (කොළඹ ගැලවීමේ හමුදා මූලස්ථානය)
"THE SALVATION ARMY HOSTEL"
"ගැලවීමේ හමුදා නිවස්නය"

බිතු ලේඛන (Wall Inscription)

19 වැනි සියවසේදී බෞද්ධ ආරාමීය සන්දර්භයක් තුළ බිහි වූ මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන ක්ෂේත්‍රය තුළ අකුරු ඇඳීම පදනම් කොට ගත්, අවධානයට ලක් නොවූ ප්‍රභේදයක් ලෙස හඳුන්වාදිය හැකිය. බිතු සිතුවම් සහිත බිත්ති මත තෙලිතුවමින්ම පින්තාරු කොට ඇති මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය මෙම ලේඛකයා විසින් බිතු ලේඛන නමින් මුල් වරට හඳුන්වා දී ඇති අතර මහනුවර හා තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශවල විහාරස්ථාන හා පාදක කොටගෙන ඒ පිළිබඳව සවිස්තරාත්මක පර්යේෂණ ලිපියක් ද සපයා ඇත (කොට්ඨාසවක්කු 2018ථ 247 - 258). ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන ක්ෂේත්‍රය තුළ මහනුවර යුගයේදී බිහිවූ නව ප්‍රවණතාවයක් ලෙස හඳුන්වාදිය හැකි මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය, ඉහත දැක්වූ ලේඛන ප්‍රභේද පරිද්දෙන් යටත්විජිත ආභාෂයක් මත පදනම් වූවක් නොවූ දේශීයව සම්භවය වූ ක්‍රමවේදයකි. එහෙත්, මෙම ලේඛන සම්ප්‍රදාය දකුණු ඉන්දීය ආභාෂයක් හඳුනාගත හැකිවන අතර ඒ පිළිබඳව මතු විස්තර කෙරේ. බිතු ලේඛන ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රභේද දෙකක් යටතේ හඳුනාගත හැකිවන අතර එනම්,

- (I) සිතුවම් විස්තර කිරීමේ ලේඛන
- (II) විහාර කර්මාන්තයට අදාළ ලේඛන වශයෙනි.

සිතුවම් විස්තර කිරීමේ ලේඛන

මහනුවර යුගයට අයත් සිතුවම්වල වඩාත් සුලභ බිතු ලේඛන ප්‍රභේදය ලෙස මෙය හැඳින්විය හැකිය. බිතු සිතුවම්වලින් නිරූපිත සිද්ධි, විස්තර කිරීම සඳහා මෙවැනි ලේඛන භාවිතයට ගෙන ඇති අතර ක්‍රමවේදය දකුණු ඉන්දීය හින්දු කෝවිල් ආශ්‍රිත සිතුවම්වලද සුලභ ලක්ෂණයකි. මහනුවර යුගයට අයත්, ශ්‍රී ලංකාවේ බිතු සිතුවම් පවතින එකම කෝවිල ලෙස හඳුනාගත හැකි, ගාල්ල කදිරේෂන් කෝවිලෙහි (1798) සිතුවම් අතරෙහි ද දමිළ බසින් රචිත එවැනි ලේඛන දැකගත හැකිය (ඡා.එ. 10). ශ්‍රී ලංකාවේ මහනුවර යුගයේදී ප්‍රචලිත වූ ජනකලා මුහුණුවරක් ගත් සිතුවම් කලාව, දකුණු ඉන්දීය හින්දු සිතුවම් කලාවට බෙහෙවින්

සමාන බැවින්, මහනුවර අවධියේ දී නායකකර් රජ පෙළපත හා දකුණු ඉන්දීය සබඳතා මත යටෝක්ත සිතුවම් සම්ප්‍රදායන්ගේ ආභාෂයෙන් පෝෂණය වූවකැයි සිතිය හැකිවන අතර මෙම ලේඛන ද ඊට පැහැදිලි සාධකයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. සිතුවම් විස්තර කිරීමේ ලේඛන ද සිතුවම් ඇතුළත වූ කොටු (ආයත හෝ සමවතුරසාකාර) තුළ ලිවීම, සිතුවම ඇතුළත අවකාශයක් ඇති තැනක අවිධිමත් ලෙස ලිවීම, සිතුවමට සිතුවම් පේළියට පහළින් ලිවීම, සිතුවමට නැගු දේව, රජ හෝ භික්ෂුන් වහන්සේලගේ රූප හෝ විශේෂිත කලා නිර්මාණ නම් කිරීම සඳහා ද භාවිතයට ගැනුණි. මෙම ලේඛන බොහොමයක්ම සිත්තරුන් විසින්ම ඇඳ ඇති අතර, ලේඛනවල අක්ෂර දෝෂ, ව්‍යාකරණ දෝෂ හා ග්‍රාම්‍ය භාෂා විලාශ සුලභව දැකිය හැකිය.

උදා - 1 ලිහිණියාගල රජමහා විහාරය, නුවරඑළිය
“ග්‍රැකයා විසිං පරගතු රුක ශොල්ලා
මල් වරුගා වැගඟු වගයි
දීපංකර බුදු ගමයෙහි සුමේධ නං
තාපශව අෂටාග ධමමීයෙං යෙදී
ජීවිතයෙං පූජා කර බුදු බවට ප්‍රාඤ්ඤා
කලවගයි”

“නැවත රාජජ වාශිං විශි(ං)
රජජුරුව මරා තාපශයා
රාජජයට පමුණුවා ගත් වගයි” (ජා.එ. 11)

උදා - 2 මහඇලගමුව රජමහා විහාරය, කැකිරාව
“පලලු බෝ(මු)ලදී බුදු වූ පුස්ස නං බුදුංගෙනං
විජ්ජාවි රජ මහන ව විවිරන ලත් වගයි”

විහාර කර්මාන්තයට අදාළ ලේඛන

බිතු ලේඛන අතර දැකිය හැකි විහාර කර්මාන්තයට අදාළ ලේඛන ශිලා ලේඛන සංදර්භයට සමඟ ලේඛන සම්ප්‍රදායන් ලෙස හැඳින්විය හැකිය. විහාර කර්මාන්ත පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීමේ ලිඛිත මූලාශ්‍ර ලෙස ඉවහල් කරගත හැකි ලෙස ඓතිහාසික වශයෙන් ද වැදගත්කමක් උසුළයි. මහනුවර යුගය තුළ මෙන්ම මහනුවර යුගයෙන් පසු කාලය තුළ මෙවැනි ලේඛන ප්‍රචලිතව පැවති අතර වර්තමානයේ දී ඇතැම්විට භාවිතයේ පවතිනු දැකිය හැකිය.

උදා - 1. මහආලගමුව රජමහා විහාරය, කැකිරාව

“මේ විහාරයට පූජා කළ බැර පැවෙල ගණං භාරදාශ් එකසිය පන්තිහයි... සාධු සාධු සාධු”

උදා - 2. දඹුල්ල රජමහා විහාරය, මහාරාජ ලෙන

“එච්.ආම්. උක්කු බණ්ඩා සෙකාරෙල ගුරුන්තාන්සේ ඇඹුල්ඇඹේ, බුඩ වම් 2464, ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1920” (ඡා.එ. 12)

“මාතලේ තැන්නේ ඕවිල්ලේ වලව්වේ විජයකෝන් වාසල මුදියන්සේ රාලහාමිලලාගේ විකිරි බණ්ඩාර තැන්නේ ගම් සභාපතිතුමා විසින් ... කරවන ලදී. 18-8 දී අලු(ක්) වැඩි(යා) කරන ලදී”

උදා - 3 දඹුල්ල රජමහා විහාරය, දෙවැනි අලුත් විහාරය (බුද්ධ වම් 2454, ශක වම් 1837, ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1915)

“තොලඹගොල්ලේ පදින්වි වූ කන්දපලල කෝරලේ කරණ ඇහැලෙපොල උඩවලවුවේ කෝරලේ මැතිතුමා විසින් විහාරස්ථානයට දකුණෙන් හා බස්නාහිර අතර පෙනෙන ගේ වෙහෙර වහන්සේ වැඩ නිම කරවා කොත් පළඳවා අවසානයෙන් පසු ජරාවසව තිබුණ මෙම විහාරය ජරාවාස(ය හැර) නේත්‍රා මන්ගල්ලය කළ වගයි”

ශ්‍රී ලාංකේය අභිලේඛන සම්ප්‍රදාය තුළ කෙටීමෙන්, සිරිමෙන් නිරූපණය කිරීමේ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයක් තුළ අක්ෂර තෙලිතුඩකින් ඇදීමේ ක්‍රමය පදනම් කොටගත් බිතු ලේඛන ක්‍රමම එක්තරා අයුරකින්, කඩදාසි මත ලිවීමට සම්පතම අවස්ථාවක් ලෙස හඳුන්වාදිය හැකිය.

සමාලෝචනය

ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන ඉතිහාසය වසර 2500 කටත් වඩා අතීතකට විහිදෙන බව පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක මගින් සනාථ කරගෙන තිබේ. අභිලේඛන යටතට විවිධ මාධ්‍ය මත, විවිධ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් ඔස්සේ රචනා වූ ලේඛන සම්ප්‍රදායන් රැසක් ඇතුළත් වේ. එහෙත් මේ අතරින් ශ්‍රී ලංකාවේ වැඩි වශයෙන් අවධානයට ලක්ව ඇත්තේ ශිලා ලේඛන කෙරෙහිය. එමෙන්ම යුග වශයෙන් ගත් කළ අනුරාධපුර, පොළොන්නරු යුග කෙරෙහි ඒ අතරින් ද ප්‍රමුඛතාව හිමි වී තිබේ.

කෙසේ වෙතත්, ඓතිහාසික වශයෙන් සිදු වූ අපගේ සංස්කෘතික පරිණාමය තුළ අභිලේඛන ක්ෂේත්‍රයෙහි ද කලානුරූපිව විවිධ වෙනස්කම් හා නව සම්ප්‍රදායන් හා අනුගත වීම් දකගත හැකිය. පෘතුගීසීන්ගේ ආගමනයෙන් පසුව මෙරටට ස්ථාපනය වූ ලතින් අක්ෂරයෙන්

රවින් සුසාන ලේඛන (epitaph) සම්ප්‍රදාය අපගේ අභිලේඛන ඉතිහාසයේ සන්ධිස්ථානයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. අනතුරුව ලන්දේසි හා ඉංග්‍රීසි පාලන අවධිවලදී එම ලේඛන සම්ප්‍රදාය තවදුරටත් වැඩිදියුණු විය. ඒ හැරුණුවිට බ්‍රිතාන්‍ය යුගය තුළදී සමකාලීනව විදේශීය ලේඛන අතර ප්‍රචලිතව පැවති ඊයම් අක්ෂර සහිත ශිලා පුවරු සම්ප්‍රදාය සහ වාත්තු යකඩ ලේඛන, බදාම ලේඛන වැනි සම්ප්‍රදායන් ද ප්‍රචලිත වන්නට විය. ඊට අමතරව 18 වැනි සියවසෙහි සිට අපගේ විහාර බිතු සිතුවම් පදනම් කොටගත් දේශීය ලේඛන සම්ප්‍රදායක් ද බිහිව තිබේ. පූර්වෝක්ත ලේඛන ප්‍රභේදයන් අපගේ අභිලේඛන ක්ෂේත්‍රයෙහි පසුකාලීන ප්‍රවණතා ලෙස හඳුනාගත හැකිවන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන පිළිබඳව හැඳූර්මේදී ඒ පිළිබඳව ද අපගේ අවධානය යොමු විය යුතු වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

කොඩිතුවක්කු, කේ. 1997, ශ්‍රී ලංකාවේ ආදී නූතන මාර්ග පාලම්, ශාස්ත්‍රපති උපාධි නිබන්ධනය (අප්‍රකාශිත) කොළඹන පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැළණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

කොඩිතුවක්කු, කේ. 2018, මධ්‍යම පළාතේ රජමහා විහාරයන්හි බිතු සිතුවම් ආශ්‍රිත ලේඛන (බිතු ලිපි) සම්ප්‍රදාය, සෙනසුන මලය රට රජමහා විහාර වන (සංස්. අජිත් තල්වත්ත), මහනුවරන සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව, මධ්‍යම පළාත.

මැන්දිස්, ඩී.ටී., 2019, අන්දරවැව, මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන හා ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණිම බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධව සිදුකරන විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්, සිංහල භාෂාවේ පෞරාණිකත්වය හා බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාවේ ප්‍රභවය ජාතික සංවාදාත්මක කලාව, 2019 ජනවාරි 31, සංවාදය සඳහා පදනම් වූ පර්යේෂණ පත්‍රිකා, මිහින්තලේ, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය.

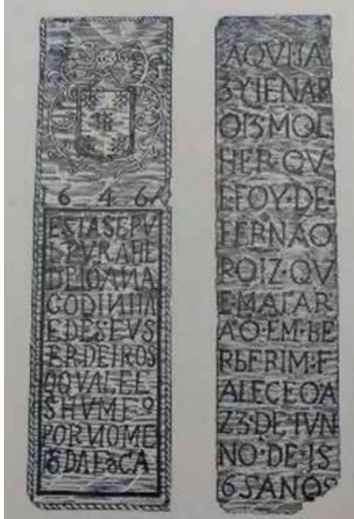
ලෙවිස්, ජේ.පී. 1913-2007. ලංකාවේ සොහොන් ස්තම්භ සහ ස්මාරක, (පරි. අමරකෝන්, බී.අයි.), කොළඹන විජේසූරිය ග්‍රන්ථ කේන්ද්‍රය.

Britannica dictionaries online, 2021, Retrieved from <https://www.britannica.com>>epigraphy

The Cambridge Paperback Encyclopedia. 2000, (ed. Crystal, D.), New Delhi; Foundation Books/ Cambridge University Press.

Kodithuwakku, K. 2015, British and Postcolonial Period Inscription Technology, Paper Presented in The International Conference on Postcolonial Sciences in Transition Matarn; Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Ruhuna.

Lewis, J.P, 1913, List of Tombstones and Monuments in Ceylon, Colombo; H.C. Cottle, Government Printer, Ceylon.

ඡා.එ. 1 -
පාතුගීසි යුගයේ සමරු එළක
(Lewis, J.P, 1913)

ඡා.එ. 2 -
ඕලන්ද සුසාන සමරු එළකයක්,
කොළඹ ආදුරුප්පුවිදියේ ඕලන්ද
රෙපරමාදු දේවස්ථානය

ඡා.එ. 3 -
ඊයම් අක්ෂර යෙදූ ලේඛනයක්
(අක්ෂර තලා මට්ටම් කළ)

ඡා.එ. 4 -
ඊයම් අක්ෂර යෙදූ ලේඛනයක්
(අක්ෂර මතු කළ) කුරුණෑගල
ඔරලෝසු කණුව

ඡා.එ. 5
මහනුවර අප්පල්ලගොඩ
අම්බලමේ ලිපිය

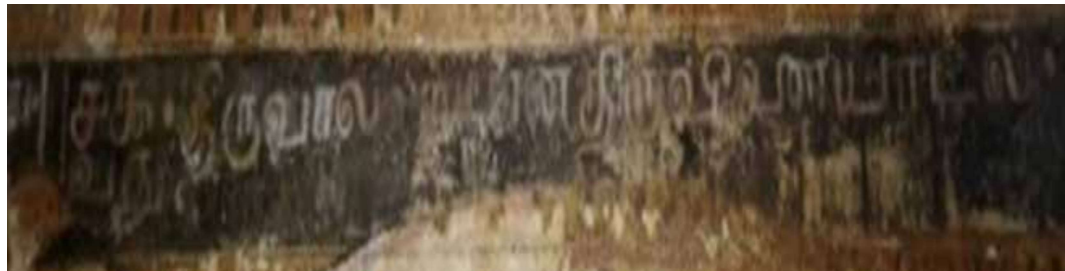
ඡා.එ. 6,7
කොළඹ - නුවර මහාමාර්ගයේ පැරණි සැතපුම් කණුවක
සැතපුම් අංකය සහ පිළිමතලාව නානුමය පැරණි පාලමේ
සමරු ඵලකය (V Cut ක්‍රමය අනුව අක්ෂර කොටා තිබේ)

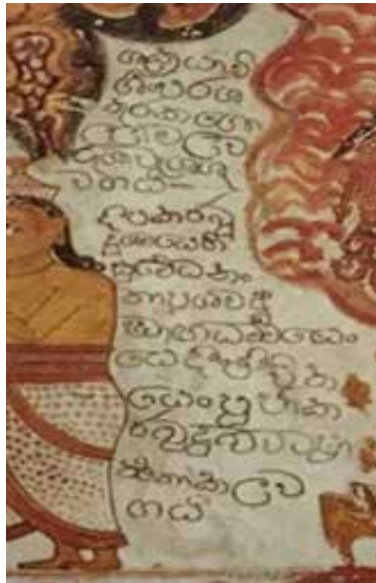
ඡා.එ. 8
වාන්තූ යකඩින් කළ අවවාදාත්මක
සංඥා පුවරුවක්

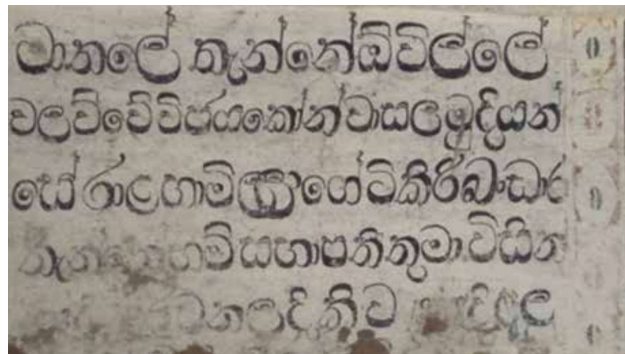
ඡා.එ. 9
සීමෙන්ති ඵලකයකට අක්ෂර කෙටූ,
මිහින්තලේ අභය භූමියේ පැරණි නාම
පුවරුවක්

ඡා.එ. 10
ගාල්ල කදිරේෂන් කෝවිලෙහි බිතු ලිපියක්

ඡා.ඵ. 11
ලිහිණියාගල රජමහා විහාරයේ
සිතුවම් විස්තර කිරීමේ බිතු ලිපි

ඡා.ඵ. 12
විහාර කර්මාන්ත හා සම්බන්ධ බිතු ලිපියක් (දඹුලු
විහාරය)